

**Energeetika- ja keskkonnaministri määruse
„Kliima- ja energiaeesmärkidele suunatud projektide kaasrahastamise tingimused ja
kord kohalikele omavalitsustele, kõrgharidusasutustele ja teadusasutustele“ eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Määrusega kehtestatakse riigi eelarvestrateegia meetme „Kliima- ja energiaeesmärkidel koostööprojektide osaline toetamine“ vahendite kasutamise tingimused ja kord kohalikele omavalitsustele ja nende hallatavatele asutustele, positiivselt evalveeritud teadusasutustele ning riiklikele kõrgkoolidele. Määrus kehtestatakse atmosfääriõhu kaitse seaduse (AÕKS) § 161 lõike 3 alusel. Toetuse andmiseks kasutatakse Euroopa Liidu (EL) heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS) kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute enampakkumisest saadavat tulu. AÕKSi § 161 lõike 1 kohaselt kajastatakse riigi eelarvestrateegias enampakkumisest saadud tulu kasutamise kava, määratakse kliimapoliitikaga seotud meetmete sihtotstarve ning tulu kasutamise eest vastutavad ministrid. AÕKSi § 161 lõike 3 kohaselt võib meetme elluviimise eest vastutav minister kehtestada määrusega enampakkumisest saadud tulu kasutamise tingimused ja korra. Riigi eelarvestrateegia meetme „Kliima- ja energiaeesmärkidel koostööprojektide osaline toetamine“ elluviimise eest vastutab kliiminister. Kuna meetme eesmärk on seotud mitme ministeeriumi valitsemisalade valdkondade ja eesmärkidega, siis kaasati meetme tingimuste välja töötamise protsessi teisi ministeeriumeid.

Meede on loodud, et toetada välisallikatest rahastatavates projektides nõutava omafinantseeringu katmist kohalikele omavalitsustele ja nende hallatavatele asutustele, positiivselt evalveeritud teadusasutustele ja riiklikele kõrgharidusasutustele. Eelnõukohases määruses sätestatakse toetuse andmise tingimused avatud taotlusvoorus, sealhulgas nõuded taotlejale ja taotlusele ning taotluste menetlemise kord. Eelnõu sätestab abikõlblikud tegevused ning toetuse piirmäärad, samuti aruande esitamise ja taotlusvoorus eraldatud toetuste väljamaksmise korra. Kui toetuse saaja ei järgi toetuse kasutamise tingimusi, on SA Keskkonnainvesteeringute Keskusel (edaspidi KIK) eelnõu järgi õigus väljamakstud toetussumma osaliselt või täielikult tagasi nõuda.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Kliiministeriumist kliimaosakonna peaspetsialist Brit-Beatrice Peri (tel 605 1259, brit-beatrice.peri@kliimaministerium.ee), strateegia, analüüsi ja digiarengu osakonna nõunik Krista Tõnisson (626 0727, krista.tonisson@kliimaministerium.ee), kliimaosakonna nõunik Annika Varik (626 2961, annika.varik@kliimaministerium.ee). Eelnõu koostamise aruteludes osalesid Haridus- ja Teadusministeriumist teadus- ja arendustegevuse poliitika osakonna peaekspert Kristel Reim (735 4025, kristel.reim@hm.ee), Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumist strateegilise planeerimise juht Martti Kalvik (625 6464, martti.kalvik@mkm.ee) ning strateegiaosakonna peaanalüütik Mario Lambing (625 6387, mario.lambing@mkm.ee) ja Regionaal- ja Põllumajandusministeriumi poolt põllumajanduskeskkonnapoliitika osakonna peaspetsialist Robert Kond (625 6208, robert.kond@agri.ee). Keskkonnainvesteeringute Keskusest aitas määruse eelnõu ja seletuskirja koostamisel ringmajanduse ja ressursisäästu valdkonnajuht Rita Jürmann (5880 0211, rita.jurmann@kik.ee), ringmajanduse jaressursisäästu valdkonna projektikoordinaator Sirli Vaksman (5880 0221, sirli.vaksmann@kik.ee), projektikoordinaator Angelika Verš (5880 0259, angelika.versh@kik.ee) ning toetuste ja teenuste osakonna juht Tanel Oppi (5880 0244, tanel.oppi@kik.ee). Rahandusministeriumist osales meetme aruteludel Euroopa Liidu poliitikatalituse nõunik Mari Laht mets (5885 1430, mari.lahtmets@fin.ee) ning strateegiatalituse nõunik Tuuli Levandi (5885 1487, tuuli.levandi@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja õigusekspertiisi tegid Kliiministeriumi õigusosakonna jurist Rene Lauk (626 2948, rene.lauk@kliimaministerium.ee) ning

Keskkonnainvesteeringute Keskuse riskiosakonna jurist Kaido Floren ([5880 0232, kaido.floren@kik.ee](mailto:kaido.floren@kik.ee)). Keeletoimetaja oli Justiitsministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeletoimetaja Aili Sandre (aili.sandre@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 24 paragrahvist, mis on jagatud nelja peatükki.

1. peatükk „Üldsätted“

Eelnõu § 1 kirjeldab määruse reguleerimisala.

Eelnõu § 2 kirjeldab toetuse andmise eesmärki. Eesmärgiks on toetada AÕKS § 161 lõikes 4 sätestatud kliima- ja energiaeesmärkide saavutamist, aidates kaasa neile eesmärkidele suunatud välisvahenditest rahastatavates projektides nõutava omafinantseeringu katmisele kohalike omavalitsuste üksuste, kõrgkoolide ja teadusasutuste poolt. Edaspidi viidatakse tegevusele sõnaga „kaasrahastamine“. Meetme eesmärgi saavutamiseks antakse toetust avatud taotlusvoorude kaudu. Riigi eelarvestrateegia 2025-2028 lisa 5 kohaselt on meetme aasta eelarve 3 mln eurot, mis jagatakse kahe taotlusvooru peale. Üks taotlusvoor toimub käesoleva määruse alusel ja selle kohaselt saavad olla taotlejad kohaliku omavalitsuse üksused ja nende hallatavad asutused, riiklikud kõrgkoolid ning positiivselt evalveeritud teadusasutused. Teine voor korraldatakse kliimaministri 03.12.2024 määruse nr 80 „Kliima- ja energiaeesmärkidele suunatud välisprojektide kaasrahastamise tingimused ja kord ministeeriumitele ja nende hallatavatele asutustele“ alusel, millega seatakse taotlejateks ministeeriumid ja nende hallatavad asutused. Eelarve jagunemise kahe taotlusvooru vahel määrab kliimaminister. Toetuse taotlemise eeldusena tuleb arvestada, et projekti tegevused oleksid kooskõlas „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttega („do no significant harm“) ja taristuga seotud tegevuste puhul tagataks asjakohaselt kliimakindlus.

Eelnõu §-s 3 määratletakse eelnõus kasutatud terminid. Välisvahenditeks võivad olla näiteks Interreg, LIFE, EL partnerlused ja teised Euroopa teadusruumi keskkonna- ja energiateemalistel algetel. Välisvahenditeks käesoleva määruse alusel ei ole rahastused, mis on planeeritud riigieelarvesse nagu näiteks õiglase ülemineku fond ning taaste- ja vastupidavusrahastu. Punktis 11 ja 12 nimetatud „kliimakindluse“ ja „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtte definitsioonid ja nende järgimisega kaasnevad nõuded on toodud Riigi Tugiteenuste Keskuse kodulehel¹.

Eelnõu § 4 kohaselt korraldab kliima- ja energiaeesmärkidel välisallikatest rahastatavate projektide omafinantseeringu katmiseks toetuse andmist Kliimaministeerium. Meetme rakendusüksuseks on määruse § 4 lõikes 2 määratud KIK. Meede on kehtestatud AÕKSi § 161 lõike 3 alusel. Meetme suhtes kehtib Kliimaministeeriumi (varem Keskkonnaministeerium) ja KIKi vahel 19.02.2020 atmosfääriõhukaitse seaduse (edaspidi AÕKS) § 161 lõike 7 alusel sõlmitud haldusleping nr 1-6/20/5 (RT I, 21.02.2020, 9). See tähtajatu ja endiselt kehtiv haldusleping hõlmab erinevaid AÕKSi § 161 alusel ellu viidavaid meetmeid. Muu hulgas näeb selle halduslepingu punkt 1.3 ette, et antavate ülesannete täpsem sisu kehtestatakse taotlusvoorudeks antavate keskkonnaministri määruste ja investeeringute ning muude tegevuste rahastamiseks kehtestatavate keskkonnaministri käskkirjadega, milles nähakse ette ka KIKile antava eraldise kogumaht ning sellest ülesannete täitmiseks vajalik KIK administratiivkulude osa, nagu on ette nähtud ka eelnõu § 4 järgmistes lõigetes. Järelevalvet KIKi tegevuse üle

¹ Kliimakindluse ja „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtte definitsioon ja juhised Riigi Tugiteenuste Keskuse kodulehel <https://www.rtk.ee/toetused-ja-taotlemine/taotlejale-ja-toetusesaajale/keskkonnanouded#Kliimakindlus>

AÕKSi meetmete rakendusüksuse ülesannete täitmisel teeb lepingu punkti 4 kohaselt ministeerium.

Kliimaminister kehtestab käskkirjaga enne taotlusvooru avamist meetme „Kliima- ja energiaeesmärkidel koostööprojektide kaasrahastamine“ sees eelarve jagunemise avatavaks taotlusvooruks antud määruse „Kliima- ja energiaeesmärkidele suunatud projektide kaasrahastamise toetamise kord ja tingimused valitsusasutustele ja nende hallatavatele asutustele“ ning määruse „Kliima- ja energiaeesmärkidele suunatud projektide kaasrahastamise kord ja tingimused kohalikele omavalitsustele, kõrgharidusasutustele ja teadusasutustele“ vahel. Samuti võib minister käskkirjaga täpsustada avatud taotlusvoorus toetatavaid valdkondi, eesmärki ja toetuse minimaalset ja maksimaalset määra ja mahtu määruses sätestatud toetuse minimaalse ja maksimaalse summa piires. Lisaks määratakse käskkirjaga meetme eelarvest vahendid taotlusvooriga kaasnevate halduskulude katteks KIKile. Sealjuures arvestatakse käskkirja koostamisel, et igal aastal ei ole kohustust kasutada ära kogu riigieelarve strateegiaga määratud aastaelarvet, vaid vahendeid võib kasutada aastati paindlikult, näiteks kanda osa raha edasi järgmisesse aastasse. Tuleb ka arvestada, et sõltuvalt Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemist tegelikult saadavast kauplemistulust võib meetme konkreetse aasta eelarvemaht osutuda väiksemaks riigi eelarvestrateegias kajastatust, mistõttu võib muutuda ka taotlusvooru eelarve.

2. peatükk „Toetuse andmine avatud taotlusvoorus“

1. jagu Üldnõuded

Eelnõu § 5 sätestab taotlejad, partnerid ning nende kohustused. Taotlejateks võivad olla kohaliku omavalitsuse üksused ja nende hallatavad asutused, riiklikud kõrgkoolid või positiivselt evalveeritud teadus-arendusasutused. Partneriteks võivad olla lisaks eespool mainitud nimistule ka ministeeriumid ja nende hallatavad asutused, ettevõtjad konkurentsiseaduse tähenduses, mittetulundusühingud ja sihtasutused, kuid partnerid saavad olla vaid need partnerid, kes on kaasatud ka põhirahastajale esitatud projekti raames. Positiivselt evalveeritud teadus-arendusasutused on loetletud Eesti Teadusagentuuri kodulehel².

Juhul kui partnereid, kes võiksid antud määruse kohaselt olla taotlejad on mitu, lepivad nad omavahel kokku, kes esineb antud kaasrahastamise meetmest toetuse taotlemisel taotlejana. Taotleja sh partnerid vastutavad solidaarselt taotluse ja projekti eest. Juhul, kui taotluse või projektiga ilmneb probleem, võtab KIK ühendust taotluse esitanud partneriga.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse nõuded toetuse saajale analoogselt teiste toetusmeetmetega.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse toetuse maksimaalsed lubatud osakaalud projekti eelarvest ning minimaalne ja maksimaalne toetusmaht projekti kohta. Paragrahvi lõige 1 sätestab, et toetuse minimaalne summa on 10 000 eurot ning maksimaalne summa 350 000 eurot, kuid kliimaminister võib täpsustada toetuse piirmäärasid antud vahemikus 10 000 – 350 000 eurot, käskkirjaga enne taotlusvooru avamist. Täpsustused esitatakse KIKi kodulehel hiljemalt taotlusvooru avamisel.

Teadusasutustele ja kõrghariduskoolidele on kohustuslik omafinantseeringu määr nendest kuludest, mida põhirahastaja ei kata, 20%. Kohaliku omavalitsuse üksuse või selle hallatava asutuse toetuse osakaal sõltub üksuse põhitegevuse tuludest ning on määruse lisa 1 kohaselt

² Positiivselt evalveeritud teadusasutused on toodud Eesti Teadusagentuuri kodulehel <https://etag.ee/tegevused/evalveerimine/korraline-evalveerimine/>.

30–60 protsenti vajalikust kaasrahastamise abikõlblikust kulust. Äriühingu ja teiste eespool mainimata partnerite omafinantseeringu määr on 50% kaasrahastamise abikõlblikest kuludest. Määruse lisas 1 toodud kohaliku omavalitsuse ja tema hallatava asutuse toetuse määra arvestamise aluseks on võetud 2024. aasta tasandusfondiga kirjeldatud omavalitsuste tulukuse erinevused pärast tasandamist. Tulukuse hindamiseks on omavalitsuse arvestuslikule tulule liidetud tulude-kulude tasanduseks eraldatud tasandusfondi osa ja tulemus jagatud omavalitsuse arvestusliku kuluvajadusega. Omavalitsustel, kelle tulukus on 120% või rohkem, on toetusmäär 30%, ning omavalitsustel, kelle tulukus on 97% või väiksem, on toetusmäär 60%. Ülejäänutel jaotub toetusmäär 30%-60% vahele vastavalt tulukuse tasemele. Erandina on arvestatud väikesaarelistele omavalitsustele toetusmääraks maksimaalne 60%.

Eelnõu § 8 sätestab riigiabi ja vähese tähtsusega abi (VTA) andmise tingimused. Meetmes on ette nähtud VTA andmise võimalus. Kõrgharidusasutuste ja teadus-arendusasutuste puhul on kohaseks aluseks võimaliku riigiabi olemasolu hindamisel komisjoni teatis „Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistik“ (C/2022/7388; ELT C 414, 28.10.2022, lk 1), eelkõige selle 2. jaotis. Asjakohasel juhul esitab taotleja sellekohase selgituse. Sellise võimaluse puhuks on § 8 lõikes 3 ette nähtud teadus- ja arendustegevuseks antava abi võimalus. Lisaks on igaks juhuks § 8 lõikes 4 viidatud ka muudele üldise grupierandi määruse kohaste üksikabide andmise võimalustele, ehkki seda võib kõnealuses meetmes pidada vägagi vähetõenäoliseks. Kui taotluste menetlemisel ja pärast koostöös taotlejaga asjaolude selgitamist asutakse seisukohale, et toetuse korral on tegemist riigiabi või vähese tähtsusega abi andmisega, märgitakse see asjakohases sõnastuses taotluse rahuldamise otsuses.

Eelnõu § 9 käsitleb kulude abikõlblikkuse perioodi. Projekti abikõlblikkuse periood on ajavahemik, millal projekti tegevused algavad ja lõpevad ning toetuse saajal tekivad projekti tulemuste saavutamiseks vajalikud kulud ja nende eest tasutakse. Projekti abikõlblikkuse periood vastab põhirahastaja määratud abikõlblikkuse perioodile. Heitkogustega kauplemise süsteemi enampakkumistulu kasutamise korra kohaselt peavad kauplemisperioodi 2021–2030 tulust eraldatud vahendid olema kasutatud hiljemalt 2033. aastaks, seega ei saa projekti abikõlblikkuse perioodi lõpp olla hilisem kui 31.12.2032. Lõppkuupäeva sätestamisel arvestati puhverajaga enampakkumistulu kasutamise tähtaja suhtes.

Eelnõu § 10 sätestab, et kulu loetakse abikõlblikuks, kui kulu on abikõlblik põhirahastaja tingimustel. Määrusega ei kehtestata lisatingimusi kulude abikõlblikkusele, vaid abikõlblikeks loetakse kõik kulud, mis on abikõlblikud kaasrahastatavas projektis.

3. jagu „Kaasrahastamise tingimused“

Eelnõu §-s 11 sätestatakse meetme tingimused. Esimeses lõikes nähakse ette, et taotleja saab tulla sellest meetmest toetust taotlema pärast põhirahastajalt positiivse rahastusotsuse saamist. Põhjendatud juhul võib KIK taotluse vastu võtta ka siis, kui taotleja ei ole põhirahastajalt positiivset rahastusotsust saanud. Põhjendatud juhuks loetakse näiteks olukorda, kus taotleja on seoses KIKi tähtajalise vooru toimumise aja ebasobivuse tõttu põhirahastajale taotluse esitanud vahetult enne KIKi vooru avanemist, kuid ei ole veel positiivset rahastusotsust saanud.

Teises lõikes tuuakse välja, et KIKil on õigus teha ettepanekuid projekti sisu muutmiseks, et projekt oleks rohkem kooskõlas kliima- ja energiaeesmärkidega. Juhul kui ettepanekuid ega täiendavaid küsimusi taotlejale ei ole, minnakse edasi sisuhindamise ja hindepunktide andmisega. Ettepanekuid tehakse e-toetuse infosüsteemi kaudu ning taotlejale määratakse täiendamise tähtaeg. Peale muudatuste sisse viimist toimub sisuhindamine, kus omistatakse taotlusele ka hindepunktid. Kolmanda lõiguga kinnitatakse, et kui projektil on Eestis mitu osapoolt ehk partnerit, tuleb partneritel kokku leppida, kes on taotleja. Käesoleva määruse

alusel saab taotleja olla kohalik omavalitsus või selle hallatav üksus, avalik-õiguslik kõrgharidusasutus või positiivselt evalveeritud teadus- ja arendusasutus. Ühe projekti kohta saab taotluse esitada vaid üks partneritest ehk taotleja ning seetõttu asutused, kes käesoleva määruse alusel võivad olla taotlejad, lepivad vajaduse korral omavahel kokku, kes neist tegutseb toetust taotledes kõigi partnerite nimel taotlejana. KIK ei nõua partnerite vahel lepingu sõlmimist ja selle esitamist, kuid taotlusega koos tuleb esitada dokument, millega partnerid kinnitavad, et annavad nõusoleku projektis osaleda.

4. peatükk „Taotlemine ja hindamine“

1. jagu „Taotlemine, taotluste hindamise kord ja rahastamise otsustamine“

Eelnõu § 12 sätestab taotluste esitamise ja esmase vastavuskontrolli nõuded. Esimese lõike kohaselt korraldab KIK sobivate projektide leidmiseks taotlusvooru ning kuulutab selle välja hiljemalt üks kuu enne taotluste esitamise tähtaega.

Teise lõike kohaselt esitatakse taotlus KIKile e-toetuse keskkonna vahendusel ja selle allkirjastab taotleja esindusõiguslik isik digitaalselt. Kogu ülejäänud suhtlus projektiga seoses toimub e-toetuse keskkonnas ja e-toetuse kaudu edastatud dokumendid loetakse kätte toimetatuks. Vastava nõusoleku ja e-posti aadressi annab taotleja taotlemise käigus. Sama keskkond on KIKis kasutusel ka teiste meetmete puhul. Pikemas plaanis aitab spetsiaalne ITplatvorm hoida ühes kohas koos projektiga seotud dokumente ja sellega hoitakse kokku projekti haldamiseks kuluvat aega nii taotleja, toetuse saaja kui ka KIKi seisukohast.

Kolmas, neljas ja viies lõik sätestavad vormilised (lõige 3) ja sisulised (lõige 4) nõuded taotluse kohta, samuti nähakse ette, et taotleja on kohustatud esitama taotlusega koos kõik vajalikud lisadokumendid, mis aitavad kaasa taotluse nõuetele vastavuse hindamisele. KIK kontrollib taotluse vastavuse kontrollimisel ja menetlemisel, kas taotlus vastab kõikidele nõuetele ja kas esitatud on kõik vajalikud dokumendid.

Eelnõu § 13 kehtestab taotluste menetlemise korra. Üldjuhul on taotluse menetlemiseks ette nähtud kuni 80 kalendripäeva, kuid põhjendatud juhtudel võib KIK menetlusaega pikendada.

Eelnõu § 14 kirjeldab vormi- ja sisunõuetele vastavuse kontrolli, selles etapis taotlust hindepunktide alusel ei hinnata. KIK kontrollib taotleja ja taotluse vastavust vorminõuetele ning hindab taotluse sisunõuetele vastavust § 12 lõike 4 alusel. Kui taotlejat või taotlust vastavuse kontrollil vormi- ja sisunõuetele vastavaks ei loeta, lõpetatakse taotluse menetlemine ja KIK teeb taotluse rahuldamata jätmise otsuse. Kui taotlus ja taotleja tunnistatakse nõuetele vastavaks, esitab KIK taotluse hindamiskriteeriumide alusel hindepunktide andmiseks hindamiskomisjonile.

Eelnõu § 15 kirjeldab taotluste hindamist hindamiskriteeriumide alusel. Paragrahvides 18 ja 19 sätestatud hindamiskriteeriumide alusel hindab taotlusi hindamiskomisjon. Hinnatavad näitajad koos kriteeriumide kohaldamise selgituste ning hindepunktidega on toodud eelnõu lisas 2. Hindamiskomisjoni koosseisu moodustab KIK. Hindamiskomisjoni kaasatakse eksperte ministeeriumidest ning taotlusvooru spetsiifikat arvestades võib komisjoni kaasata ka teisi asjatundjaid väljastpoolt ministeeriume. Juhul kui selgub mõne komisjoni liikme seotus mõne taotlusega, tuleb antud liikmel end selle taotluse hindamisest taandada. Kui komisjoni töös tuleb ette taotlus, mis vajab eksperdi kaasamist väljastpoolt komisjoni, võib komisjon seda teha. Vajaduse korral annab KIK taotlejale tähtaja taotluses esinevate puuduste kõrvaldamiseks. Taotluse hindamiskriteeriumide alusel hindamise juhendi, hindamislehe vormid ja komisjoni töökorra kinnitab KIK.

Eelnõu § 16 sätestab rahastamise otsuse tegemise tingimused. Taotluste hindamise tulemusena § 15 alusel moodustatakse pingerida, kus kõige rohkem punkte saanud taotlus on kõige ees. Rahastamisotsus tehakse vaid taotluste kohta, mis on saanud vähemalt 60% koondhindest. Rahastamisotsuseid tehakse kuni taotlusvooru eelarve ammendumiseni.

Kolmanda lõike kohaselt ei kuulu rahastamisele projektid, mis on saanud hindamiskriteeriumi „projekti vajalikkus“ alusel 0 punkti. Selle kriteeriumiga hinnatakse projekti vajalikkust prioriteetsete kliima- ja energiaeesmärkide täitmiseks ja see on kõige olulisem näitaja selles meetmes, arvestades, et ülejäänud tingimused on suuresti sõltuvad põhirahastaja tingimustest.

Neljanda lõike kohaselt võib taotluse rahuldada osaliselt, kui taotluse rahaline maht ületab taotlusvooru eelarve vaba jäägi või kõik tegevused ei ole põhjendatud, arvestades toetletud toetuse summat, projekti tegevusi ja nendega saavutatavaid tulemusi. Taotleja peab sellisel juhul esitama korrigeeritud taotluse

Viienda lõike kohaselt võib taotluse rahuldada ka kõrvaltingimusega. Seda kasutatakse näiteks juhul, kui projekti elluviimiseks on vaja lube või kooskõlastusi, kuid taotlejal neid veel ei ole. Kui on teada, et need saadakse kindla aja jooksul, võib sellise taotluse siiski rahuldada ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatakse ka tingimus, et toetuse esimese väljamakse saab teha alles pärast kõrvaltingimuse täitmist. Toetuse saaja võib soovi korral oma vahenditega tegevust alustada. Kui aga kõrvaltingimust ei täideta, siis toetust välja ei maksta (ka mitte juba tehtud kulutuste katmiseks) ja taotluse rahuldamise otsus tühistatakse.

Eelnõu §-s 17 nähakse ette taotluste rahuldamise otsuste, otsuste kehtetuks tunnistamise ja otsuste muutmise kord.

2. jagu „Hindamiskriteeriumid ja hinnatavad näitajad“

Eelnõu §-des 18 ja 19 kehtestatakse hindamiskriteeriumid, nende osakaalud ja iga kriteeriumi all hinnatavad näitajad. Hindamiskriteeriumid avalikustatakse KIKi kodulehel. Kriteeriumid on piisavalt paindlikud, et valida väga erinevate projektide hulgast välja suurima mõju ja potentsiaaliga projektid.

Esimeseks kriteeriumiks on projekti vajalikkus, mille all hinnatakse projekti mõju kliima- ja energiaeesmärkide ja kohustuste täitmisele eri sektorites ja valdkondades (transport, metsandus, maakasutus, hooned, maavarad, energeetika, tööstus, jäätmed, põllumajandus, kestlik toidusüsteem). Projekti vajalikkus võib ilmned mõjust kasvuhoonegaaside heite vähendamisele või kliimamuutustega kohanemisele.

Teiseks kriteeriumiks on projekti teostatavus, mille kaudu hinnatakse, kas projekti tegevused aitavad kaasa eeldatava tulemuse saavutamisele, valitud on õiged meetodid tulemuse saavutamiseks, projekti eelarve on realistlik ning projekti eestvedaja on eeldatava tulemuse saavutamiseks võimeline. Antud punktis hinnatakse ka taotleja omafinantseeringu suurust. Omafinantseeringu suurus kujuneb projektipartnerite omafinantseeringu määrasid arvestades ning selle arvutamiseks on toodud KIKi kodulehel näidis.

Kolmanda kriteeriumina hinnatakse projekti jätkusuutlikkust – kas projekt lõppeb lõpptulemusega, projekti tulemuste kasutamist (sh vajadusel ajakohastamist) jätkatakse edaspidi kindlasti ja projektiga luuakse kindlad eeldused jätkutegevusteks.

Neljanda kriteeriumina hinnatakse projekti ulatust ehk kas projekti mõju avaldub üle riigi, mingis suuremas piirkonnas või Eesti riigi maismaapiiri aladel, tegevus toimub Euroopa Liidu

missioonides osalevates kohalikes omavalitsustes (Tallinna linn, Tartu linn, Pärnu linn, Rakvere linn, Saue linn, Viimsi vald) või on mõju lokaalne ja avaldub mingis väikses piirkonnas (ühe kohaliku omavalitsuse piirides).

4. peatükk „Projekti elluviimise, kontrollimise, aruandluse ja tagasinõuete esitamise kord“

Eelnõu § 20 sätestab toetuse saaja kohustused. Toetuse saaja on kohustatud lähtuma põhirahastaja tingimustest, arvestades samal ajal määruse §-s 16 sätestatud taotluse rahuldamise otsuses toodud võimalike lisatingimustega. Toetuse saaja peab tagama, et projektis ette nähtud tegevused ei kalduks kõrvale AÕKS § 161 lõikes 4 sätestatud kliima- ja energiaeasmärkidest, järgitakse „ei kahjusta oluliselt“ põhimõtet ning tagatud on kliimakindlus juhul, kui tegevus puudutab taristut.

Toetuse saajal tuleb pärast põhirahastaja poolt vahe- ja lõpparuande aktsepteerimist esitada nimetatud vahe- ja lõpparuanded ka KIKile. Vahe- ja lõpparuanded esitatakse e-toetuse keskkonnas lisadokumendina.

Vastavalt punktile 5 tuleb e-toetuse keskkonna läbi toetuse saajal esitada ka tekkinud kulud põhirahastajale esitatud kuluaruandevalusel.

Toetuse kasutamisel on oluline teavitada avalikkust, et projekti elluviimist toetatakse heitkogustega kauplemise süsteemi enampakkumistuludest. Toetuse saaja on kohustatud viitama projekti toetajale järgmiselt: „Projekti toetab Eesti riik Euroopa Liidu heitkogustega kauplemise süsteemi enampakkumistuludest“.

Tähtis on ka toetuse saaja kohustus informeerida KIKi kõikidest projekti käigus ilmnenu olulistest asjaoludest ja muudatustest projektis. See võimaldab KIKil viivitamata reageerida, kui projekti elluviimine ei ole enam otstarbekas või ilmnevad muud asjaolud, mis mõjutavad või võivad mõjutada toetuse saaja kohustuste täitmist.

Eelnõu § 21 näeb ette, et toetuse saaja võib teha projektis muudatusi, kui muudatused ei lähe vastuollu põhirahastaja tingimustega, põhirahastajale esitatud projekti sisu ei muutu, muudatustest on teatatud KIKile e-toetuse keskkonna kaudu.

Eelnõu § 22 sätestab maksete ja maksetaotluste menetlemise korra. Esimene lõige näeb ette, et toetuse saaja esitab KIKile väljamaksetaotluse pärast põhirahastajale esitatud väljamaksetaotluse kinnitamist. Väljamakse taotluse summa suurus arvestatakse proportsionaalselt põhirahastajale esitatud summa suurusega. Näiteks kui põhirahastajale esitatakse väljamaksetaotlus vaid 50% ulatuses toetuse summast, mitte terve summa ulatuses, tuleb ka kaasrahastuse puhul esitada väljamaksetaotlus 50 %-le kaasrahastatavast summast.

Kuna riigieelarvelised asutused saavad kohustusi võtta eelarves olevate vahendite ulatuses, siis võib neile toetuse välja maksta ettemaksetena. Ettemaksete tegemise graafik sätestatakse pärast rahastamise otsust, arvestades seejuures põhirahastuse väljamaksete ajakava ja sellega seotud tingimusi.

Neljas lõige näeb ette, et maksetaotluse tähtaeg võib pikeneda, kui aruandes või maksetaotluses on puudusi, mida toetuse saaja peab kõrvaldama, näiteks kui KIK küsib toetuse saajalt projekti elluviimist puudutavaid lisaandmeid või -dokumente või põhjendusi.

Eelnõu §-s 23 sätestatakse toetuse tagasinõudmise tingimused. Esimeses lõikes märgitakse, et juhul kui põhirahastaja ei aktsepteeri mingeid projekti kulusid või nõuab toetuse tagasi, tuleb toetuse saajal toetus samas proportsioonis ja samadel alustel tagasi maksta ka KIKile. Juhul, kui projekti on kaasatud ka partnerid, küsib KIK toetuse tagasi taotlejalt. Taotleja koordineerib toetuse tagasi maksmist partnerite vahel. Teises lõigus sätestatakse, et KIKil on õigus nõuda toetust tagasi ka juhul, kui projekti tegevused ei ole lähtunud AÕKS § 161 lõikes 4 sätestatud kliima- ja energiaeesmärkidest, tagatud ei ole kliimakindlus või lähtutud ei ole „ei kahjusta oluliselt“ põhimõttest.

Enne toetuse tagasinõudmist kuulatakse toetuse saaja ära ehk antakse talle võimalus tagasinõudeotsuse kohta vastuargumendid esitada. Taotluse rahuldamise otsuse muutmise või kehtetuks tunnistamise otsuse eelnõu saadetakse toetuse saajale arvamuse ja vastuväidete esitamiseks haldusmenetluse seaduse § 40 kohaselt. Esitatavate väidete tõendamiseks tuleb lisada asjakohased dokumendid.

Kui toetuse saaja ei ole tagastanud toetuse summat tähtajaks, on ta kohustatud maksuma tähtpäevaks tasumata summalt viivist 0,1 protsenti iga toetuse tagasimaksmisega viivitatud kalendripäeva eest, kuid kogusummas mitte rohkem kui tagasinõutav toetussumma. Toetuse tagasimaksmisel laekunud maksetest loetakse kõigepealt tasutuks viivis, seejärel tagastamisele kuuluv toetus. Toetuse tagasinõudmise otsus on sundtäidetav atmosfääriõhu kaitse seaduse § 1821 lõike 3 kohaselt ja täitemenetluse seadustiku § 2 lõike 1 punkti 21 tähenduses. See tähendab, et kui toetust 60 päeva jooksul otsuse avaldamisest e-toetuse keskkonnas tagasi ei maksta, annab KIK otsuse kohtutäiturile sundtäitmiseks.

Eelnõu §-s 24 sätestatakse KIKi tehtava järelevalve alused. Riikliku rahastamise süstemaatiline ja põhjalik järelevalve on oluline avalike vahendite nõuetekohase ja efektiivse kasutamise tagamiseks. KIK teeb järelevalvet töökorralduse ja -plaanide ning riskianalüüside ja kogemuste põhjal. Järelevalve käigus uuritakse projektide hanke- ja raamatupidamisdokumente, küsitakse selgitusi ja tehakse muid järelevalvetoiminguid. Kui tuvastatakse nõuete rikkumine, kaalub KIK selle alusel toetuse tagasinõudmist. On olnud juhtumeid, kus järelevalve tulemusel on esitatud avaldus politseile kriminaalmenetluse alustamiseks.

Lõige 1 võtab kokku KIKi õigused ning taotleja, partneri ja toetuse saaja kohustused kontrolli tegemisel. Tegemist on seni kehtinud põhimõtetega, mis nüüd määruses sõnastatakse. Lõige 2 sätestab, millal KIKi kontrollimise õigus kehtib, lähtudes projekti tulemi säilitamise kohustusest.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2023/959, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, ja otsust (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist.

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Komisjoni määrusega (EL) nr 2023/2831, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes.

6. Määruse mõju

Eelnõu avaldab mõju elu- ja looduskeskkonnale. Meetme eesmärk on toetada kohaliku omavalitsuse üksuseid ning nende hallatavaid asutusi, teadus-ja arendusasutusi ja kõrgkoole

kliima-energiaeesmärkide saavutamises, tagades nõutava omafinantseeringu katmise välisallikatest rahastatavate projektides. Meetmest kavandatud tegevused avaldavad mõju kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisele, energiatõhususe ja taastuvenergia osakaalu suurendamisele või kliimamuutustega kohanemisele Eestis.

Esitatavaid projektitaotlusi hinnatakse määruses sätestatud üldiste kriteeriumide ja määruse lisas 2 täpsemate hindamiskriteeriumide alusel.

Määrusega kehtestatakse riigi eelarvestrateegia meetme „Kliima- ja energiaeesmärkidel koostööprojektide kaasrahastamine“ vahendite kasutamise tingimused ja kord kohalikele omavalitsustele ja nende hallatavatele asutustele, riiklikele kõrgkoolidele ning positiivselt evalveeritud teadusasutustele. Määruses sätestatud põhimõtted muudavad vahendite jaotamise läbipaistvamaks. Meede aitab kaasa Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2023/959/EÜ artikli 10 ning AÕKSi § 161 lõike 4 kohast eesmärki vähemalt 50% enampakkumisel saadud tulust kasutada kasvuhoonegaaside heitkoguse teket piiravate eesmärkide rahastamiseks.

7. Määruse rakendamisega seotud tegevused, rakendamiseks vajalikud kulud ja rakendamise eeldatavad tulud

Toetuseks kasutatavad summad laekuvad lubatud heitkoguse ühikute müügist ja need kajastatakse riigieelarves. Toetuse kogumaht on kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ning täpse taotlusvooru eelarve kinnitab minister käskkirjaga. Määruse täitmise korraldamiskulud kaetakse ministeeriumi tegevuskuludest, välja arvatud taotlusvooruga seotud halduskulud, milleks kasutatakse riigi eelarvestrateegia meetme „Kliima- ja energiaeesmärkidel koostööprojektide kaasrahastamine“ vahendeid.

8. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

9. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Eelnõu esitatakse tutvumiseks Tartu Ülikoolile, Tallinna ülikoolile, Tallinna Tehnikaülikoolile, Eesti Maaülikoolile, Eesti Teadusagentuurile ning MTÜ-le Eesti Linnade ja Valdade Liit.